

Інтерес до культури ромів у мене виник з 2008 року, коли в молодіжному таборі «Джерела толерантності» в Одесі, де я відпочивала влітку, був проведений День ромського народу. Тоді діти і вихователі ромської громади співали, танцювали, знайомили нас зі своїми традиціями і звичаями. Це був дуже цінний досвід, оскільки в моєму рідному місті Сімферополі роми жили зазвичай окремо, відірвано від суспільства. Люди говорили про них зневажливо, хіба що штампами, які здавна побутують стосовно ромської спільноти. Ромська культура виявилася істотно багатшою за ті стереотипи, що повсякчас лунають навкруги.

Цього року я працювала волонтером на Міжнародному фестивалі документального кіно з прав людини DOCUDAYS.UA, де відбувся перегляд фільму «Народ незліченний» Аарона Єгера. Ця стрічка справила на мене велике враження, оскільки в школі, вивчаючи жахіття нацистського режиму, ми інколи говоримо про Голокост, тобто геноцид єврейського народу, а геноцид ромів залишається поза увагою. Картина пролила світло на трагедію саме ромського народу та показала нам долі людей, які були свідками жахливих подій минулого століття та зазнали переслідувань. Режисер познайомив нас також і з сучасними ромами в різних країнах, їхніми проблемами. Сумно визнавати, але вони досі зазнають утисків, дискримінації за національною ознакою, попри масштабні злочини минулого століття.

Коли я дізналася про програму поїздки для вшанування пам'яті геноциду ромів, я захотіла взяти участь, щоб поглибити свої знання. Мені здається важливим, щоб в цьому заході брали участь представники не тільки ромської громади, а й не роми, позаяк спілкуючись один з одним, разом шукаючи відповіді на проблеми сучасності, ми краще пізнаємо співрозмовників. Це також допомагає нам долати стереотипи, оскільки, на мою думку, вони формуються радше від незнання один одного. Мені сподобалось, що маючи за головний орієнтир вшанування ромського геноциду, організатори підготували настільки широку програму. Перед нами було різноманіття тренінгів з історії геноциду, історії окремих представників громади, ромських пісень, присвячених трагедії ромів,

мови ромів. Важливо також, що ми могли обговорити сучасні проблеми ромів, наприклад дискримінацію ромів у мас-медіа. Варто зазначити, що в програмі були тренінги з прав людини, а також з теорії, оскільки оперуючи таким поняттям, як «геноцид», наприклад, треба достеменно розуміти його значення. Шкода, що з такої кількості варіацій ми могли обрати тільки по два тренінги на кожен день. Було дуже важко зупинитися лише на двох, бо всі вони були варті уваги.

На занятті «Що таке геноцид?» ми розглядали теоретичну основу цього поняття, дізналися історію його виникнення, вивчали вісім стадій геноциду, разом шукали способи подолати дискримінацію.

В той самий день я відвідала також заняття з ромських пісень та віршів, присвячених ромській трагедії. Відчувалося, наскільки важливою є ця тема для автора Хрісто Кучукова, він дійсно живе нею. Ми отримали змогу послухати аутентичні пісні, присвячені трагедії ромського народу.

Тренінг з проблематики дискримінації ромів в німецьких засобах масової інформації справив на мене велике враження, оскільки в контексті інформаційної війни України з Росією побачити, що в Німеччині використовується така сама методика впливу на свідомість читачів та глядачів, було дуже дивно. Наш викладач Маркус Енд, який давно займається цим питанням, показав нам численні приклади підміни понять, або використання одної і тої самої картинки для різних подій, сплутування та неухаги до фактів – все те, що ми спостерігаємо сьогодні в нашій ситуації.

Дуже цікавою була лекція професора Герхарда Баумгартнера про жертви ромського табору в гетто Ліцманштадт в Лодзі. Лектор розповідав про ромів австрійської провінції Бургенланду та про їхню дискримінацію ще задовго до нацистського режиму. Ромське населення цього регіону ще з 1912 року систематично реєструвала та фотографувала поліція. Роми цього регіону були не кочівниками, а сільськогосподарськими робочими. Фотографії першої половини ХХ століття, які нам показували, майже не збігаються зі стереотипним образом

ромів, який кожен має в своїй голові. Я захоплююся нашим лектором, якому довелося проводити заняття трьома мовами (німецькою, угорською та англійською), бо не всі знали англійську, і хотіла би порадити налагодити роботу перекладачів чи волонтерів-перекладачів на проєкті, оскільки дуже важко перекладати самого себе два рази. Шкода, що не всі учасники знали англійську, це значно б полегшило проведення проєкту.

Мені дуже сумно визнавати, що не всім учасникам було цікаво на тренінгових заняттях. Дехто був взагалі неуважний чи зайнятий своїми справами, хоча цей захід був розрахований насамперед для них. Нажаль, в нашому світі ніхто не буде опікуватися нами окрім нас самих. Враховуючи той факт, що в ромів, як і в нас, кримських татар, немає своєї держави, то нашим народам як нікому іншому треба знати свою історію та культуру, щоб вміти себе захистити.

«Соціальний форум», який проводився у другій половині дня щоденно, був важливий, бо давав нам змогу в неформальному оточенні познайомитися, поспілкуватися один з одним, дізнатися, як і чим живуть роми в різних країнах. Цікаво було спостерігати за ромською молоддю, за тим, як представники одного народу іноді переходять на англійську, бо живуть у різних країнах і не всі володіють досконально ромською мовою.

Головною подією нашого проєкту була подорож до таборів Аушвіц I та Біркенау. Я намагалася психологічно підготувати себе до цієї події, але читати і дивитися фільми – це все ж не те, що відвідати концентраційний табір і табір смерті та побачити все на власні очі. Мені важко описати ті почуття, що були під час екскурсії, але фізично в мене бігали мурашки по шкірі від того, що я чула від нашого екскурсовода. В голові не вкладається той цинізм і нелюдність нацистського режиму, які в масштабах всесвітньої історії існували не зовсім давно. Найжахливіше те, що це не була спонтанна акція винищення певних груп людей, це робилось планомірно, а ксенофобські уявлення вбивались людям в голову не за один рік. Ще більше мене лякає те, що на жахіттях Другої світової війни страшна історія світу не закінчилася. Кількість трагедій, які відбулися по

всьому світу через нетерпимість одних людей до інших, після Голокосту не обмежується спонтанними випадками. Від розуміння того, що ми, досить молоді люди, застали геноцид в Руанді чи Сребрениці у 1990-х роках, стає моторошно. Ба навіть те, що відбувається в світі, зокрема і в нашій країні зараз, має наштовхнути нас на те, що треба замислитися про наше сьогодні і майбутнє, яке не можливо без міжкультурного діалогу.

Організувати захід на майже тисячу учасників – це дуже відповідальна і нелегка справа. Хоча в технічних питаннях були певні недоліки, але я дуже вдячна за можливість взяти участь у такій важливій події.

Ельзара Галімова

студентка факультету філології НаУКМА, Київ